

Legal, legítim, legitimació i desobediència civil

Aquests dies es fa urgent i necessari fer pedagogia de la distinció entre tres conceptes fonamentals que sovint es confonen en l'opinió pública: legalitat, legitimitat i legitimació.

Sintetitzant i esprement molt, des de la filosofia política, i emmarcat més concretament en la filosofia del dret, podem dir que quan parlem de legalitat fem referència a les normes vàlides que provenen de fonts legals (lleis). La legitimitat es refereix als valors de justícia que són el criteri per a la convivència en societat i la legitimació significa el grau d'adhesió de la ciutadania a les normes i valors vigents (eficàcia).

La qüestió clau davant aquesta distinció és: Per què cal obeir el poder polític? L'obediència ciutadana relaciona directament els tres conceptes esmentats. L'assentiment de la ciutadania (legitimació) a les normes (legalitat) hi és quan el poder compleix amb els criteris de justícia (legitimitat). És per això que el poder polític no es pot exercir només per força, sinó que cal convèncer el ciutadà amb criteris de justícia si es desitja obediència. Aquest convenciment passa per la força de la raó, és a dir, és necessària una raonabilitat dels valors que subjecten les lleis. Així, tota legalitat pretén ser legítima, però no tota legalitat esdevé legítima.

Dret no és el mateix que justícia i ètica (tot i que des d'una postura que defensi el dret natural -iusnaturalisme- no es pot fer aquesta distinció). Quelcom pot ser just i no legal, i el dret no té per què ser just pel fet de ser dret. Quan un dret no es considera just, o hi ha una manca d'un dret, moviments socials es rebel·len, protesten, assumeixen persecucions i presenten propostes crítiques d'aquell(s) dret(s) que consideren injust(os). Si amb lluites socials i raons ètiques el dret no es fa càrrec d'aquestes propostes, amb seguretat les conseqüències seran negatives per ambdues parts.

Un estat de dret és un estat de llei, una llei democràtica, una llei de la voluntat popular. Quan més i millor, en quantitat i qualitat, sigui la participació ciutadana, més legitimació i més legitimitat tindrà aquesta democràcia i aquest estat de dret. El moll de l'os és en aquest sentit en el valor de la llibertat de l'individu i de la seva autonomia moral. Fóra bo repensar com entenem aquesta llibertat i aquesta autonomia moral...

Un model legal pot esgotar l'ideal de justícia? Si és que sí, no és possible millorar-lo, és el màxim millor possible. Si qualsevol model legal és sempre una aproximació a l'ideal de justícia, queda oberta la possibilitat de canviar la llei per millorar, incloent-hi, si es vol, la desobediència civil. Quin grau d'adhesió ciutadana hi hauria d'haver per canviar? Expectatives i desigs són el mateix que drets?

La pèrdua de drets fonamentals pot comportar desobediència civil. Quins drets podem considerar fonamentals?

La desobediència civil proposa negar-se a complir la llei (una llei que es considera injusta i per tant, sense força d'obligar), sense ús de la violència, pública, (perquè pretén fer repensar una llei a la majoria pública i canviar-la o revocar-la pels seus representants) i a rebre la corresponent sanció.

Aquesta desobediència és i només pot ser un mecanisme d'excepció, gràcies a la qual les minories poden defensar-se de la majoria (representada) que promulga lleis que les perjudiquen i

el reclam de les quals és silenciats.

Hi ha lleis de moralitat perfecta? I de moralitat imperfecta? I immorals?